

Column

ARJAN PETERS

Donzig is iets wat als dons aanvoelt. Het valt helemaal niet mee dat gevoel preciezer onder woorden te brengen, schrijft neerlandicus Leo Ross in het aan Louis Couperus gewijde nummer van het tijdschrift *Extaze* (In de Knipscheer; € 15,-). Maar als er één woord is waar de auteur in zijn roman *De stille kracht* telkens weer mee speelt, is het dons.

Een zinnige observatie. Over de grootheid van Couperus, die 150 jaar geleden is geboren en daarom op tal van manieren en plaatsen wordt herdacht, kan gemakkelijk geleerd of *schwärmerisch* worden gedaan. Maar je kunt zijn uitzonderlijke talent ook simpelweg aanwijzen, namelijk door aandachtig te lezen, zoals Ross bewijst. Hij citeert uit *De stille kracht* (1900) een wolkende reeks dons-passages: 'het geheim dat zij voelde aandonzen in de nachten', 'zijn stem van fluweel even donzig diep als geheel de nacht was', 'het dons van de nacht, als een warme sneeuw', 'de vrees, die zij aan voelde donzen', 'zijn huis, waar rondom hem heen de vreemde gebeurlijkheid gedonsd had'.

Hier is de stille kracht in werking. Maar ook zien we een schrijver die de taal aangrijpt en naar eigen inzicht omvormt. Diezelfde sensatie had ik laatst in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden, waar een kleine tentoonstelling is gewijd aan Couperus en de oudheid. Te zien zijn de tien boeken die in de oudheid spelen (zoals *De berg van licht* en *Iskander*), daarbij evenzovele mooie tekeningen van

beeldend kunstenaar Elisa Pesapane, tien voorwerpen uit het museum, plus tien beeldende citaten.

Schitterend is deze passage uit *Antieke verhalen* (1911), waarin de zieke keizer Hadrianus een standbeeld van zijn gestorven minnaar Antinoüs bewondert: 'Het marmere grein glinsterde als van een ideaal, vergoddelijkt vleesch. De leden waren sierlijk, en gezond van jeugd. [...] Er was niets vrouwelijks aan dat beeld: het was de uitbeelding van een godmooie knaap; het was, in marmere, de schoonheid, zoo als de keizer die bemind had in razernij.'

Godmooi, je hebt het woord nooit eerder gehoord of gelezen, Couperus munt de term waar je bij staat, het is alsof we het wonder van het scheppen betrapten.

Over zijn mythologische helden zei Couperus dat hij ze zag als 'half-goden die vermenschelijkt zijn'. Die visie spreekt ook uit een ander citaat, een-tje dat alle commentaar overbodig maakt, uit de 'Griekse' roman *Herakles* (1913):... alleen scheen de manlijke jeugd bewaard in het bovenmatig krachtige lichaam, in de walbreede schouders en trotsende borsten, in de heuvelzware armen en -zware dijen, in geheel die reuzengestalte, die torrende tusschen allen uit, welbekend, welbemind, met den vacht en den boog en den knots.'

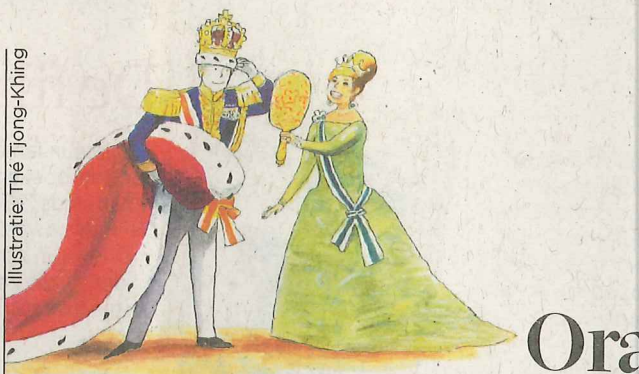
Associaties te over, maar boven *walbreed* en *heuvelzwaar* torenen wat mij betreft die *trotsende borsten*, die als teken van mannelijke jeugdigheid worden opgevoerd.

Trotsend, daar hoeft je niet eens een Hercules-standbeeld bij te zien (al heeft conservator Halbertsma gezorgd voor een passende reus).

Je kunt naar Oost-Java reizen, zoals NRC-columnist Bas Heijne onlangs heeft gedaan, 'ontdekken' dat de vervallen residentiewoning in Paseroean dezelfde lijkt als waar Louis Couperus *De stille kracht* schreef, en dat als nieuws brengen. Een week nadat Heijne zijn vondst openbaar maakte, moest hij er alweer op terugkomen: het gevonden huis is weliswaar gebruikt als model in *De stille kracht*, maar zelf zat Couperus elders te schrijven.

Wat maakt het uit? De echte ontdekkingen doe je in de taal.

Illustratie: The Tjong-Khing

(NON-)FICTIE VAN BIOGRAFIE T

Beatrix is 75 geworden 200 jaar, op 30 april koning Willem-Alex pikken een graan opmerkelijke (her- voor

Zolang de erfelijke monarchie bestaanden tussen de vorst en de ministerdelijk. De Oranjes hebben zichzelf de opdracht verstrekt het heil van de natie inzicht te dienen. Ze zullen dan ook altijd van de ministeriële verantwoordelijkheid

Dankzij onderzoek van historici als Henk en Cees Fasseur weten we hoe koningin Beiden hebben gepubliceerd over de Greaffaire van 1956, genoemd naar de gebede die Juliana en een flink deel van haar hof haar ban wist te krijgen. Dat leidde tot gaten tussen vorstin en kabinet en tusser prins-gemaal.

Daalder had voor zijn *Drees en Soestdijk* king gekregen over het persoonlijk archief toenmalige minister-president. Maar woord was aan Fasseur, die toegang kreeg tot koninklijk Huisarchief met daarin het gehele Beel over de kwestie. Daaruit bleek dat er van 'oncontroleerbare beïnvloeding' door van Juliana. Aan de ministeriële verantwoordelijkheid liet zij zich weinig gelegen liggen. Ze leefde met Bernhard 'een hel' en wilde schied de grootste moeite - en met medewerking serviele vaderlandse pers - kon deze binnin Soestdijk worden geblust, zonder dat t doordrong wat er aan de hand was.

Het Koninklijk Huisarchief is een paradijs dat alleen kan worden geraadpleegd met de stemming van de koningin. Fasseur kreeg riep historisch onderzoek cruciale toestemming van Beatrix, een uitzonderlijk voorrecht. Het is prachtboeken op: twee delen biografie omtrent Beatrix (1998 en 2001) en het onthullende Hofmans: *Juliana & Bernhard* (2008).

Dorine Hermans en Daniela Hooghiemstra zijn ook in het Huisarchief, op zoek naar vergeten omgetuigen van de drie koningen uit de Oranjes. Om hun eigen woorden te gebruiken: 'Wij ten onder aan zijn eigen koningheid en

